

ВІДГУК

*офіційного опонента Торубари Олексія Миколайовича,
на дисертацію Слабошевської Тетяни Миколаївни*

**“Методика використання мультимедіа у фаховій підготовці
майбутніх учителів технологій”, подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)**

Ступінь актуальності заявленої проблематики зумовлена викликами, модернізації вітчизняної та міжнародної систем технологічної освіти, підвищенням її якості та мобільності з урахуванням потреб інформаційного суспільства. У цьому сенсі дослідницькі акценти спрямовані на вирішення питання фахової підготовки майбутніх учителів технологій на засадах генерування та практичного використання мультимедіа технологій, які б віддзеркалювали соціальне замовлення.

На сьогодні це найбільш перспективний напрям, що динамічно розвивається і пов'язаний з появою різноманітних електронних ресурсів навчального призначення, що утворюють полікомпонентне інформаційне поле – специфічне оточення людини у вигляді графічних зображень, текстових, звукових, аудіовізуальних та інших повідомлень.

Особливої актуальності і практичної значущості ця проблема набуває у зв'язку з інформатизацією суспільства і широким поширенням використання інтернет-ресурсів, оскільки підготовка майбутніх учителів технологій засобами мультимедіа забезпечує активне, творче оволодіння студентами досліджуваного предмета, дає змогу викласти матеріал на новому якісно вищому рівні. Їх застосування відкриває принципово нові можливості в організації навчального процесу. Сучасний педагог просто зобов'язаний вміти працювати з сучасними засобами навчання, щоб забезпечити одне з найголовніших прав – право на якісну освіту.

З огляду на вищевикладене, дисертанткою було зроблено спробу вирішити ці проблеми у підготовці майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа у професійно-педагогічній діяльності, вирішення яких Т. М. Слабошевська вбачає, *по-перше*, в дослідженні компонентної структури, ролі і місця мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів

технологій; *по-друге*, у визначенні та теоретичному обґрунтуванні сукупності основних компонентів та організаційно-педагогічних умов, що сприяють підвищенню рівня готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа у майбутній професійно-педагогічній діяльності; *по-третє*, у проектуванні та обґрунтуванні методики використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій; *по-четверте*, конкретизації критеріїв, показників та рівневих характеристик готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа у майбутній професійно-педагогічній діяльності; *по-п'яте*, експериментальній перевірці ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов та спроектованій методиці використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлений сукупністю, завдань, що конкретизують мету дослідження щодо теоретичного обґрунтування, розробки та експериментальної перевірки ефективності спроектованої методики використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій.

Цікавим, на нашу думку, є розуміння дисертанткою феномену *“готовності майбутніх учителів технологій використовувати мультимедіа”*, яке вона тлумачить як сукупність професійно-особистісних характеристик, які формуються в процесі фахової підготовки та характеризуються комплексом професійно значущих якостей, спеціальних інформатичних знань, умінь та навичок, необхідних для використання та розробки мультимедіа сервісів, що і визначає її місце в структурі фахової підготовки майбутнього вчителя технологій. При цьому наголошуючи, що єдиного підходу до визначення "готовності" немає.

Дисертанткою схарактеризовано організацію процесу формування готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа у професійно-педагогічній діяльності, яка базується на теоретичних положеннях системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтеграційного, цілісного підходів, що стали основою для розробки й наукового обґрунтування методики використання мультимедіа в процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій. Цілісний підхід виступає

як найважливіша умова, що забезпечує готовність вчителя технологій до використання мультимедіа.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та практичного етапів науково-педагогічного дослідження, здійсненого дисертанткою, і загалом не викликають сумнівів. Найбільш суттєві наукові результати викладено в численних наукових і методичних працях здобувача, опублікованих упродовж 2012 – 2017 років. Основні наукові положення, сформульовані в дисертації, переконливо обґрунтовані, а висновки та рекомендації спираються на сучасні методи педагогічного дослідження та математичної статистики. Вірогідність висновків і рекомендацій забезпечено репрезентативністю вибірки учасників педагогічного експерименту (335 осіб), а також кількісним і якісним аналізом результатів дослідно-експериментальної роботи.

Дисертаційна робота Т. М. Слабошевської містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності вирішують важливу науково-теоретичну і прикладну проблему використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій, а саме: *виявленні та теоретичній обґрунтованості* сукупність організаційно-педагогічних умов, що сприяють підвищенню рівня готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа у майбутній професійно-педагогічній діяльності; *конкретизації* сукупності понять “готовність майбутніх учителів технологій використовувати мультимедіа в професійно-педагогічній діяльності”; *проектуюванні* методики використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій та експериментально апробовано її ефективність; впроваджено у навчальний процес вишів ЕНМК “Мультимедіа в технологічній освіті”; розкритті структури і сутності мультимедіа; *визначенні* критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа; *удосконаленні* сутності і змістових компонентів готовності; *розробці* комп’ютерно-дидактичного забезпечення для методики використання мультимедіа майбутніми вчителями технологій;

Ці результати у вигляді теоретичних узагальнень і методичних матеріалів реалізовано в освітньому процесі, про що свідчать довідки про впровадження у навчальний процес вишів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні в навчально-виховний процес спроектованої методики, що складається з електронного навчально-методичного комплексу “Мультимедіа в технологічній освіті”, який дає можливість організації самотестування студентами знань, отриманих у процесі самостійного вивчення дисциплін інформатичного циклу; розробки технології застосування мультимедіа для організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з дисциплін інформатичного та професійно орієнтованого циклу.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Заслугує на схвалення повнота висвітлення основних результатів дослідження у фахових виданнях та масштабність апробації впродовж 2012 – 2017 років його окремих положень на науково-практичних конференціях різного рангу. Зокрема, наукові положення, висновки і рекомендації представлені у 19 публікаціях, з них: 6 – у фахових виданнях з педагогіки, 2 – у зарубіжних виданнях, 2 – у навчально-методичних посібниках; 4 – у навчальних програмах, 5 – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій.

Дисертація має класичну структуру – анотацію, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, які взаємообумовлені та взаємоузгоджені між собою. Прокоментуємо їх у параметрах розділів дисертаційного дослідження.

У першому розділі дисертаційного дослідження *“Теоретико-методичні засади використання мультимедіа у підготовці майбутніх учителів технологій”* проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження; визначено сутність та різновиди мультимедіа засобів у працях українських та зарубіжних дослідників та описано причини поширеного застосування мультимедіа в навчальному процесі; розкрито сучасний стан використання мультимедійних технологій та особливості розвитку мультимедіа в процесі фахової підготовки; визначено педагогічний потенціал мультимедіа. Також окреслено сфери застосування технологій мультимедіа: інтерактивне

навчання, інформаційні кіоски, електронні брошури, інтерактивні презентації, інтерактивна мережа Інтернет.

Характерним для дисертаційної роботи Т. М. Слабошевської є чіткість і ясність при використанні результатів аналізу педагогічних можливостей та методичних особливостей використання мультимедіа технологій, а також комплексу вимог та дидактичних принципів до використання їх у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій.

У другому розділі дисертації *“Науково-методичне використання мультимедіа у підготовці майбутніх учителів технологій”* розкрито та конкретизовано компоненти готовності майбутніх учителів технологій до використання мультимедіа; виокремлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що впливають на формування суб’єктної позиції студентів, формування особистісно значущого, ціннісного ставлення до освітнього процесу ВНЗ; прагнення майбутнього вчителя до особистісного, професійного саморозвитку.

Важливість проблеми, що розглядається Т. М. Слабошевською, полягає в тому, що вона переконливо обґрунтовує етапи реалізації методики використання мультимедіа у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій. Так, для ефективного впровадження спроектованої методики на першому етапі мають бути враховані концептуальні підходи до навчання майбутніх учителів технологій та створені організаційно-педагогічні умови; на другому етапі необхідно спроектувати зміст дисциплін інформатичного спрямування, розроблено комп’ютерно-дидактичне та навчально-методичне забезпечення для підвищення готовності використання мультимедіа майбутніх учителів технологій та здійснити вибір форм та методів організації навчальної діяльності студентів з дисциплін інформатичного циклу; на діагностичному етапі має бути перевірений рівень готовності використовувати мультимедіа у майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Базуючись на здобутих наукових фактах і теоретичних узагальненнях, автор чітко окреслює принципи добору і структурування змісту навчального матеріалу з дисциплін інформатичного циклу: модульності, фундаменталізації, науковості, систематичності, доступності, інтеграції та варіативності.

Дослідницею визначені організаційно-педагогічні умови, за яких повинна діяти методика використання мультимедіа майбутніми вчителями технологій в спеціально створеному інформаційно-освітньому середовищі.

Високої оцінки заслуговує розроблений Т. М. Слабошевською електронний навчально-методичний комплекс “Мультимедіа в технологій освіті”, який містить різні структурні компоненти, забезпечує диференційований тестовий контроль, допомагає у навчально-пізнавальній та самостійній діяльності студентів, спрямований на розвиток їх творчого мислення та різнорівневу підготовку фахівців.

У третьому розділі дисертаційного дослідження “*Організація і результати дослідно-експериментальної роботи*” подано основні етапи дослідно-експериментальної роботи; розкрито методику організації експериментального дослідження і відображено аналіз його результатів; розроблено методичні рекомендації щодо використання мультимедіа.

Структурна побудова, зміст і результати дисертаційного дослідження, основні висновки, викладені в авторефераті, відповідають та повністю відображають основні положення дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Т. М. Слабошевської, вважаємо за необхідне зупинитися на деяких **недоліках та побажаннях**:

по-перше, занадто широко схарактеризовано дефініцію “мультимедіа” з різних наукових поглядів, що зумовило певну неоднозначність й плутанину в її розумінні. На жаль, захопившись викладом поглядів на означену проблему вченими, що представляють різні наукові галузі, здобувачка не визначила однозначності власної позиції щодо досліджуваного феномену;

по-друге, визначення ключових понять наукової роботи подаються досить різнопланово (“технологія мультимедіа”, “засоби мультимедіа”), а деякі з них не збігаються з предметом дослідження (“медіаосвіта”, “гіпермедіа”).

по-третьє, досить вдало розкритий взаємозв’язок традиційних й інноваційних технологій навчання. Проте, в дисертації недостатньо схарактеризовані змістові лінії та міжпредметні зв’язки між дисциплінами інформатичного циклу та циклу професійно-орієнтованих дисциплін, що складають основні напрями освітньої галузі «Технології».

по-четверте, у підрозділі 2.3 розкрито основні положення спроектованої методики використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій, натомість в авторефераті дослідниця акцентує увагу переважно на організаційно-педагогічних умовах, а методичні аспекти нею подані фрагментарно;

по-п'яте, деякі структурні підрозділи роботи не зовсім збалансовані і потребують більш чіткого викладу.

Однак висловлені зауваження і недоліки не є принциповими і жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від дослідження Т. М. Слабошевської, яке є оригінальною і самостійною науковою роботою. Дослідниця продемонструвала вміння самостійно ставити й аргументовано розкривати складні наукові проблеми, визначати суперечливі тенденції та на належному науковому рівні знаходити шляхи їх вирішення.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Кваліфікаційна наукова праця Т. М. Слабошевської є завершеною науковою працею, що має теоретичне та вагоме практичне значення для вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів технологій. На нашу думку, одержані у дисертаційному дослідженні результати можна кваліфікувати як вирішення важливого для теорії та методики навчання завдання на рівні вимог до кандидатських дисертацій.

Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження Т. М. Слабошевської виконане на високому теоретико-методичному й експериментальному рівнях. Є всі підстави стверджувати, що рецензована дисертація – це завершена наукова праця, аналітичний та емпіричний результат багаторічної і різнопланової науково-дослідницької та професійно-педагогічної діяльності здобувача. Її висновки й узагальнення, а також навчально-методичний інструментарій збагачують теорію і практику педагогічної освіти новими науковими ідеями, положеннями та рекомендаціями. Тому дисертаційне дослідження “Методика використання мультимедіа у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій” за

актуальністю та глибиною, обсягом і оформленням, повнотою викладу основних положень та результатів у публікаціях відповідає паспорту спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни), профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.153.19, вимогам пп. 9, 11 – 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України за № 567 від 24 липня 2013 р.) до кандидатських дисертацій, а її автор – Слабошевська Тетяна Миколаївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
декан технологічного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

О. М. Торубара

Кандидат педагогічних наук, доцент
начальник відділу кадрів
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Л.Ф. Лук'яненко

04 червня 2018 року